

Høring Representantforslag 244 S (2021–2022)

Creo–forbundet for kunst og kultur er Norges største kunstnerorganisasjon med over 10.500 medlemmer. Creos medlemmer arbeider innenfor alle deler av kulturlivet; Noen er artister, noen er utøvende musikere i et band, i et ensemble, i en kirke eller i et orkester.

Noen er pedagoger eller underviser i musikk eller andre kunstfag i grunnskolen, på videregående skoler, i private og kommunale kulturskoler, ved en høyskole eller et universitet. Noen er låtskrivere eller komponister eller begge deler. Noen danser ballett eller moderne dans, noen jobber med lyd og lys eller gjør andre ting «bak scenen» og noen er scenografer, kostymedesignere eller musikkterapeuter.

Innspill til komiteen:

Creo er positivt på forslaget fra representantene Torgeir Knag Fylkesnes og Kathy Lie og støtter intensjonene i det fremlagte forslaget. Det er viktig med en tydelig og fremtidsrettet strategi på dette området, og virkemiddelapparatet må gjennomgås og styrkes. Vi er også enige at det må vurderes å samle flere virkemidler for kulturnæringene i Innovasjon Norge. Dette er noe vi i Creo også har fremmet tidligere, spesielt under koronakrisen ble dette ytterligere aktualisert.

Men vi i Creo ser også at det er flere elementer som Næringskomiteen bør se på i denne forbindelsen:

Skal aktørene i Kulturbransjene sikres en bedre yrkeshverdag må arbeidstaker- og arbeidsgiverbegrepet avklares og arbeidsmiljølovens begrepsapparat tydeliggjøres.

Mange kunstnere og kulturarbidere opplever at de ikke får arbeidsoppdrag uten å måtte ta dem i egen næring. I mange av disse situasjonene er dette snakk om «uekte» og påtvungne næringsoppdrag. Hvis man krever å være lønnsinntaker/ansettes risikerer man at oppdraget gis til en annen.

Konsekvensen av å være selvstendig næringsdrivende er at man mister trygderettigheter, står uten yrkesskadeforsikring og at arbeidsmiljøloven og fremforhandlede tariff- og normalavtaler ikke gjelder. Arbeidsrettslige verneregler må gjelde hvis avtalen forventer eller stiller krav om arbeidspå. Man blir ikke mere kreativ av å leve i usikkerhet, snarere tvert imot.

Skal aktørene i Kulturbransjene sikres en bedre yrkeshverdag må det sosiale sikkerhetsnettet for frilansere og selvstendig næringsdrivende kunstnere utredes og styrkes. Alle i Norge skal i prinsippet ha like rettigheter, men kunstnere faller ofte gjennom det sosiale sikkerhetsnettet. Kunstnere har lav gjennomsnittslønn. Midlertidige arbeidsforhold og kombinasjonen av ulike tilknytningsmodeller bidrar også til at kunstnere får mindre igjen for velferdsytelsene enn andre. Systemet er svært komplisert, og delvis basert på skjønn, noe som kan være krevende i møte med varierende kompetanse hos NAV når det gjelder våre gruppers særskilte arbeidssituasjon. Pandemien har fungert som forstørrelsesglass for disse problemstillingene, og har vist at i situasjoner hvor kunstnere og kulturarbidere blir arbeidsledige har de i utgangspunktet ingen sikring. Man blir ikke mere kreativ av å leve i usikkerhet, snarere tvert imot.

Skal aktørene i Kulturbransjene sikres en bedre yrkeshverdag må det legges til rette for at det kan opptjenes tjenestepensjon på de inntektene kunstnerne faktisk har.

Nærmere halvparten av kunstnerne har ingen tjenestepensjonsordning og er i hovedsak henvist til alderspensjon fra folketrygden som den eneste inntekten i alderdommen.

Det må legges til rette for at det kan opptjenes tjenestepensjon på de inntektene kunstnerne faktisk har. Pensjon fra første dag og første krone er en avgjørende brikke, og med innføringen av egen pensjonskonto er et vesentlig, strukturelt element på plass. Svært mange kunstnere er ikke arbeidstakere, men frilansere og/eller selvstendig næringsdrivende. Mange har en kombinasjon av så godt som alle ulike tilknytningsformer. Korte ansettelser, sporadiske frilansoppdrag og arbeid i enkeltpersonforetak gjør at mange kunstnere i dag faller mellom to (eller flere) stoler.

Creo har derfor som målsetting at man på sikt må sikres pensjonsrettigheter på frilansinntekter (inntekter fra ikke-ansatt lønnsarbeid), arbeidsstipender mv., og også få mulighet til å opparbeide seg tjenestepensjonsrettigheter på inntekter fra oppdrag. Løsningen med egen pensjonskonto bør på sikt legges til rette for å samle ulike typer pensjon fra alle ulike tilknytningsformer på en hensiktsmessig og god måte.

Skal aktørene i Kulturbransjene sikres en bedre yrkeshverdag må det opprettes en Musikerallianse. Det «frie feltet» er i dag preget av uryddige ansettelsesformer. De økonomiske rammene er trange, og mange musikere lever i all hovedsak gjennom enkeltpersonforetak, og fakturerer for de fleste jobbene de gjør. Dette innebærer at de ikke har krav på trygderettigheter som foreldrepermisjon, feriepenger og lønn under sykdom. For svært mange musikere finnes det heller ingen faste stillinger. I Creos innspill til Kunstnermeldingen har vi derfor løftet fram behovet for en Musikerallianse etter SKUDA-modellen.

Målsettingen er en allianse som ansetter profesjonelle frilansmusikere og gir dem faste ansettelsesforhold gjennom en tredje ansettelsesform. Musikerne søker permisjon fra alliansen i de perioder hvor de har oppdrag andre steder. I ledige faser mottar de lønn fra alliansene i stedet for å være avhengig av arbeidsledighetstrygd. I disse periodene kan de fortsette å utøve sitt virke, forberede nye produksjoner, øve, og gå på kurs. Gjennom å være ansatt i musikeralliansen får musikere muligheten til å arbeide kontinuerlig med sin kunstform, og gå fra å leve i usikkerhet til en langt større grad av trygghet.

Kultureksport må prioriteres, i tett samarbeid med kulturbransjen og relevante organisasjoner. Eksportpotensialet i kultur bør utvikles, og midlene til ordningene som for eksempel administreres av Music Norway må økes. Tilskuddene dekker deler av norske musikers kostnader til reise og opphold i forbindelse med turneer i utlandet. Reisetilskuddene har i en årrekke bidratt til å opprettholde norsk konsertaktivitet i utlandet. Dette er viktig både for Norges omdømme i utlandet, for utviklingen av eksportindustrien og for utviklingen av Norsk kunst- og kulturliv.

Men de kreative næringene er også svært avhengige av **et velfungerende system for vern av opphavsretten og vederlag for denne**. Vi støtter derfor selvfølgelig forslaget om at regjeringen får i oppdrag å vurdere hvordan myndighetene bedre kan legge til rette for at opphavsrettigheter kan beholdes på norske hender. Vi vil i den forbindelse minne om at Stortinget fremdeles venter på at Kulturdepartementet skal kvittere ut tre anmodnings- og utredningsvedak på dette området:

- Utrede tvisteløsningsordning for fastsetting av rimelig vederlag.

- Vurdere regler om at leverandører av netjtjenester må bidra til at rettighetshavere får vederlag.
- Utrede om strømming av åndsverk i klasserom skal bli vederlagspliktig.

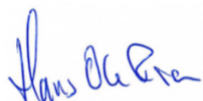
Alle disse tre vil kunne medføre store og positive endringer for svært mange utøvende og skapende kunstnere, og vi ser frem til både utredninger og høringer i disse sakene.

Til punktet om «strømming av åndsverk i klasserom» er vi i Creo av den klare formening om at **denne må fjernes og det må lovfestes at også strømming i undervisnings-sammenheng er vederlagspliktig**. At kunstnere skal ha vederlag for bruk av deres verk i undervisningssammenheng er en selvfølge. Den såkalte «klasseromsdoktrinen» definerer klasserommet som et privat område og dermed unntatt vederlagsplikt. En regel om at overføring av åndsverk er fri, vil uthule bestemmelsen i åndsverkloven om at kopiering av åndsverk må klareres. Strømming kan være fullgod erstatning for eksemplarframstilling. Resultatet av «klasseromsdoktrinen» blir inntektsbortfall for kunstnerne.

Kunstneres opphavsrett og retten til rimelig vederlag må sikres. Opphavsrett og vernet for utøvende og skapende kunstnere blir utfordret ved at stadig flere oppdragsgivere krever alle rettigheter overdratt i utkjøpsavtaler. Den enkelte kunstner er i slike situasjoner den svake part, og må ofte godta urimelige vilkår for i det hele tatt å få oppdraget. Samtidig blir verk og prestasjoner gjort tilgjengelig på nettet uten noen form for vederlag til rettighetshaverne. En tjenelig og balansert tvisteløsningsordning vil være et godt redskap i den forbindelse.

Vi legger også ved vår siste næringspolitiske plattform, som konkretiserer ytterligere og kommer med flere detaljer:

Med vennlig hilsen

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur

Vedlegg:
Creos næringspolitiske plattform 2019-2022